

Stimulerende, forfriskende og ind imellem provokerende

Semiotik.

Per Aage Brandt argumenterer insisterende for erkendelsens og kommunikationens mulighed. Selv når vi dekonstruerer og nedtænker er vi i stand til at forstå, hvad vi gør og kommunikere det. Der må altså ligge noget bag ... Om denne bagside handler de fleste af essayene i Det menneskeligt virkelige.

Per Aage Brandt Det Menneskeligt virkelige.
Forlaget Politisk Revy. 2002. 248 sider. kr. 220,-

af Lars Andreassen

Der er tre centrale ting vi mennesker endnu ikke har forstået: "Vi ved ikke overhovedet, hvordan *sproget* alment er indrettet. Det er den første og mest iøjefaldende eller iørefaldende mangel, for så vidt vi er talende dyr. Det andet er *psyken*, hvilket er beklageligt, hvis vi vil være bevidste dyr; ... Det tredje er *samfundet*; hvis vi vil være politiske dyr, som Aristoteles mente vi var, er dette jo særdeles beklageligt." Sådan indledes let provokerende det første essay i Per Aage Brandts nyeste samling.

Sproget, samfundet og psyken; så er det jo ikke så lidt, vi ikke ved. Provokerende hyperbler, hvad skulle meningen ellers være? Sådan ser det ofte ud med Per Aage Brandt, professor i semiotik ved Århus Universitet, men måske særligt i de meget stimulerende essaysamlinger, han med jævne mellemrum udgiver på dansk. Men der stikker som regel mere under end den simple provokation. Teksterne har alle været offentliggjort i andre sammenhænge, og de er indspark i de fleste af de debatter, der løbende føres i forskellige fora. Han diskuterer bl.a. humanioras (filologiens) krise, og finder en del af årsagerne til denne (udover den økonomiske udsultning) i forsømmelsen af ovennævnte erkendelsesområder. Og for at overkomme modernitetens opdagelse af ustabile referencer må der argumenteres for og berettes om, at det er muligt at erkende sammenhænge, at bedrive humanistisk videnskab. Betydning er stabil og ligeså er tegngivning, og derfor er videnskaber om mennesket også mulige.

En strategi for hvordan vi fortrøstningsfuldt kan bevæge os ud på erkendelsens jagtmarker, antydes i essayet "Kunst, kultur og etnicitet", hvori det

også fremgår, at vi trods alt ved lidt om ovennævnte hvide pletter: Vi har ikke blot en kulturhistorie, er medlemmer af etniske og nationale fællesskaber, vi har også en evolutionshistorie - og fornuften har snarere at gøre med den, end med vore nationale kulturer: "Vi er mere fundamentalt medlemmer af arten *Sapiens sapiens* (Cromagnon), som evolutionen har udstyret med kognitive, sproglige, psykiske og sociale anlæg, der, uanset hvor og hvornår vi lever, udvikler sig ret ensartet. ... Sprogene besidder givetvis almene træk som sådanne - bl.a. består deres udtryk i sætninger, og deres lydlige udtryksform - deres fonetik - afhænger ikke af, hvad der tales om. Psyker hviler på et kognitivt grundlag, som får os til at tænke detaljeret i f.eks. årsagsforhold, tid, rum, giver os en personlig vilje og en række basale og alment fattelige følelser, og får os til at føle, at andre mennesker er lige så "psykiske" som os selv. Samfund organiserer arbejde, familieliv og helhedsformer, og de udvikler retsforhold og erkendelse." (119 - 120).

Selvom denne evolutionshistorie måske ikke ved første øjekast synes at tilbyde humaniora meget at arbejde med, så er det en god idé at tage den nærmere i betragtning - det er måske ved at udstrække historien, og ved fortolkning af de sparsomme *for*historiske levn, vi kan skimte, hvordan en stabil biologisk struktur har udviklet samlerkulturer, landbrugskulturer, urbankulturer, søfartskulturer, handelskulturer, videnskabskulturer, offentlighedskulturer, industrikulturer, informationskulturer og store blandingskulturer med tilhørende subkulturelle strømninger. Vores psyker har haft ro til at tænke over hvordan tingen skulle udføres, og til blot at tænke over deres måde at være til på. De har haft så meget ro, at kulturspecifikke betydninger kunne bundfældes, så at det overhovedet giver mening (for nogle) at dekonstruere betydninger, og ligefrem kommunikere og diskutere disse dekonstruktioner til artsfæller.

Vort forhold til historien er et af de gennemgående diskussionsemner i bogen. Konflikten mellem historie og psyke, det diakrone og synkrone. Hvor langt tilbage er det relevant at bevæge sig for at forstå det moderne menneske? Er det muligt at forstå og forklare menneskelig grusomhed udelukkende med materielhistorisk kausalitet? Eller er der transhistoriske invariabler (dvs. meget, meget stabile træk) ved den menneskelige psyke, som f.eks. gør os voldelige? Er vi *som art* voldelige? Og hvis nu "... vil vi virkelig vide, hvordan det forholder sig med hensyn til menneskers tilbøjelighed

for løgn, troløshed, grusomhed, had ondskab i almindelighed?” som Brandt spurgte, da han indviede sin professorstol. Og han svarede polemisk: “Nej, vi vil vide det historisk, det vil sige anekdotisk, men ikke som noget, der kan forstås som en egenskab ved arten.” (131-132).

Historiske omstændigheder skal have noget at virke på (f.eks. et ind-dæmmed nervesystem), det forekommer selvindlysende, men synes at forbigå en hel del ellers tænksomme menneskers opmærksomheder, der i stedet forestiller sig at visse historiske omstændigheder (f.eks. arbejdsløshed og veludviklede bureaukratier, og i de helt ekstreme udgaver, at idéer) optræder som selvstændige aktører. Men omvendt skal disse psyker også have noget at virke på, eller de skal afstives for at udvikle sig - de skal have symboler - og af denne symbolik udgøres kulturerne, hvis karakteristika udgøres af religion, lovgivning og handel.

Tematikken, forholdet mellem et “evolutionært tidsbegreb” og snæver “historisk skalering af de kulturelle forandringer”, gennemspilles særlig markant i essayet “What’s new? - 50.000 års modernisme.” Her gengives tentativt Cromagnonens kulturelle og kognitive evolution gennem fem “modernitetserfaringer” og tre revolutioner i udviklingen af massekommunikationen siden Neandertalerens forsvinden.

Ellers bringer samlingen essays om videnskabsteori, modeldannelser i humaniora, ånd, kunst, poesi, prosa, lovgivning, fornuft, stole, ben, identitet, køn, kød, krop, kopulation, erotik og skønhed - stort set alt, hvad der hører til *Det Menneskeligt Virkelige*. Det hele fremstillet med en uforlignelig sproglig og tænksom virtuositet, masser af overraskende guldkorn, som f.eks. dette; “Alle mennesker har kultur nok til at sukke metrisk, når det gælder”, som stammer fra det deciderede morsomme essay om “Kønnets storhed og forfald.” Det fortæller historien om, hvorledes forfatteren, i egenskab af *erotolog*, blev ringet op af en litteraturmedarbejder fra DR1, og bedt om at kommentere en tysk undersøgelse, der viser at vestlige heteroseksuelle ikke længere gider at kopulere. Per Aage Brandt forstår bekymringen: “Det er jo forfærdeligt. Rent principielt *bør* der kopuleres, også blandt heteroseksuelle. Uanset populationsproblematikken. Det bør der bare.” Denne kønnenes krise kan man fabulere uendeligt længe over, men ved nærmere eftertanke var statistikken i middelalderen ikke helt på niveau med den nuværende, hvorfor det måske er umuligt, at sige meget

Stimulerende, forfriskende og ind imellem provokerende

mere om kønnets storhed og forfald, end at det altid har eksisteret i storhed og forfald.

Jeg må selvfølgelig ikke glemme at nævne at denne mangfoldighed af emner, gribes an som dynamiske tegnudvekslinger - som semiotik.

[4]